

УДК 861.161

Олена Порпуліт**ОСМИСЛЕННЯ ПЕРСУАЗИВНИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ
ПУБЛІЦИСТИКИ ІВАНА ДЗЮБИ**

У розвідці виокремлено певні стратегії переконання, використовувані Іваном Дзюбою у доробках, опублікованих на сторінках всеукраїнської газети «День»; схарактеризовано мовні репрезентанти засобів впливу, наявні в публіцистичних виступах автора.

Ключові слова: *стратегії переконання, мовні репрезентанти впливу, Іван Дзюба.*

В статтє выделены определенные стратегии убеждения, используемые Иваном Дзюбой в материалах, опубликованных на страницах всеукраинской газеты «День»; охарактеризованы языковые репрезентанты способов воздействия, присутствующие в публицистических выступлениях автора.

Ключевые слова: *стратегии воздействия, языковые репрезентанты воздействия, Иван Дзюба.*

In exploration singled out certain strategies of persuasion used Ivan Dziuba in the reserve, were published in the Ukrainian newspaper «Day»; characterized representative of the language of leverage available in the journalistic speeches author.

Key words: *strategies of persuasion, language representative of influence, Ivan Dziuba.*

Провідною метою публіцистичних текстів, на думку науковців, є вплив на громадську думку, суспільну свідомість, а відтак на соціальну практику: «При цьому публіцист вдається до своєрідного поєднання логічно-абстрактного і конкретно-образного, впливаючи на розум і почуття людини, стимулюючи її певні вчинки, соціальну активність» [21, 30]. Характерною ознакою є емоційність: «публіцистика оперує «засобами логічного мислення та емоційного впливу» [1, 42]. Для публіциста вкрай важливою є його автономність, приватний погляд на речі та їх авторське тлумачення. Чітка авторська позиція здебільшого вирізняє якісну публіцистику [3]. Саме до такої публіцистики уналежнюють публіцистику Івана Дзюби, яка здебільшого, є філо-

софською. Так, у власних публіцистичних виступах автор вдається до емоційного вислову, до промовистих художніх образів, апелює до моралі та естетики, застосовує різноманітні літературні прийоми для щонайбільшого впливу на аудиторію [3, 95]. Іван Дзюба намагається повернути українцям саме поняття нації у його первісному, вільному від ідеологічних тлумачень та спотворень вигляді. Така деміфологізація та дештампізація «націоналізму», за словами Ю. Залізняка, має за мету громадсько-політичне, культурне та економічне відродження мешканців України, які, в тому числі завдяки Іванові Дзюбі, просунулися на крок далі шляхом самоусвідомлення та самоідентифікації [20, 13]. Глибока концептуальність публіцистичного мислення Івана Дзюби породжує *актуальність* дослідження його творчості в контексті декодування історичної і художньої правди про українську націю, історію, літературу тощо.

Метою наукової розвідки є осмислення персуазивних особливостей публіцистики Івана Дзюби та репрезентація засобів впливу публіцистичної творчості автора. Реалізація сформульованої мети передбачає розв'язання таких *дослідницьких завдань*: виокремити певні стратегії переконання, використовувані Іваном Дзюбою у доробках, опублікованих на сторінках всеукраїнської газети «День»; схарактеризувати мовні репрезентанти засобів впливу, наявні в публіцистичних виступах автора. Незважаючи на те, що більшість праць, які ми проаналізували, написані в минулому, жоден з цих текстів не лише не втратив актуальності, а й, навпаки, з часом став значно ціннішим з погляду передбачень розвитку конкретних народів та держав.

Іван Михайлович Дзюба в такий спосіб пояснює власні мотиви співпраці з виданням: *«Я читаю газету з моменту її створення. Приваблює, по-перше, те, що відкрита для різних думок. По-друге, що зуміла згуртувати довкола себе українських інтелектуалів. Сьогодні це вкрай важливо! На моє переконання, нині видання — найбільш інтелектуальне серед українських друкованих ЗМІ. Мені здається, якби більше людей його читало, до певної міри, змінювалося б наше суспільство»*. Чисельні виступи відомого шістдесятника, академіка, знакового діяча українського національного відродження другої половини ХХ століття — Івана Дзюби — представлені в таких рубриках видання «День»: *«Панорама «Дня»*: «Притча во язицех, або Культура перед системою *«Рада»*» [15], «3 ким ви, майстри культури?» Суб'єктивні нотатки з

приводу чергової кампанії колективних звернень «творчої інтелігенції» до «політичних сил» [9]; «*Подобиці*»: «Приголомшлива хода демократії» [14], «Якби ми гідно реагували на вияви дикості у власному середовищі, ми б мали моральне право висувати претензії щодо чужої дикості» [19]; «*Історія і Я*»: «Родоначальник нової вірменської літератури. До 200-річчя від дня народження Хачатура Абовяна» [16], «Пишеться «велика книга нашого народу»... Роздуми про творчий шлях Ліни Костенко» [13]; «*День України*»: «Відкрита репліка на «Відкритий лист»» [5]; «*Культура*»: «Глобалізація й майбутнє культури» [7]; «*Nota Bene*»: «Стихія для окупанта: Не прогав «дня ікс»! Або Депутатська «поножовщина» як апофеоз української демократії» [18]; «Володіти можна своїм, любити можна інше («Яку Росію ми любимо» та «Яку Україну ми любимо»)» [6].

Аналіз публіцистичних матеріалів, поданих на сторінках всеукраїнської щоденної газети «День», дав нам змогу виокремити певні стратегії переконання, використовувані Іваном Дзюбою у доробках, систематизувати критерії виценовування обраних стратегій, схарактеризувати їхні мовні репрезентанти в авторських доробках.

Одним із найпоширеніших засобів впливу на читача, використуваних в публіцистичних доробках Івана Дзюби, є *стратегія фактуальної аргументації*. Стратегія фактуальної аргументації полягає у вказівці на конкретне джерело знання при аргументації чи тези при міркуванні. Такою вказівкою може служити апеляція до авторитету. Так, підводячи підсумок міркуванням про роль Росії у житті українського народу, Іван Дзюба посилається на знаменитого історика Н. Костомарова, «*росіянина з походження, українського патріота долею*», безперечного авторитета в цій області, що є надійним засобом переконання адресата: «*Братерство — це розуміння іншого (як іншого, а не тобі приналежного) й «обміну» з ним кращим — для повноти людського. Для взаємопідтримки в будівні гідного життя*» [6].

Доволі частотним засобом впливу на раціональну сферу світосприйняття є в публіцистичних доробках Івана Дзюби *повтори*. Знаменно, що «повтор слів служить не тільки і не стільки засобом зв'язності тексту, скільки засобом висування, авторської акцентуації значенневих взаємозв'язків, тобто підсилює логічну сторону висловлення» [24, 12]. До найпоширеніших випадків лексичного повтору належить *анафора* — повторення повнозначних слів на початку кожної

із кількох однорідних частин тексту або речення. Одним із прикладів репрезентації повторів є авторський виступ «*Стихія для окупанта: Не прогав «дня ікс»! Або (Депутатська «поножовщина» як апофеоз української демократії)*»:

Хто ж вони, ці окупанти? Мене не цікавить їхня національність або причетність до інших держав. Це можуть бути люди з якими завгодно, навіть вельми «козацькими» прізвищами, — бо ж, як гордо мовиться, «козацькому роду нема переводу». Але в них мораль і психіка окупантів. Хто вирубує ліси навколо Києва та й не тільки? Хто перегачує Дніпро, нищить віковічні заплави і натомість зводить королівські палаци? Хто грабує селян, скуповуючи за безцінь їхні землі та плоди їхньої тяжкої праці? [18].

Поодинокими є випадки використання в публіцистиці Івана Дзюби ланцюгового повтору — вид звороту, у якому наступна фраза підсилює і розгортає частину попередньої фрази (чи структурного блоку речення) [23, 41]: *Для початку, — конкретна пропозиція: звернімося до «партій правлячої коаліції» (або майбутньої «правлячої коаліції») з вимогою створити нарешті потужне видавництво книг, журналів, газет мовами національних меншин; запровадити радіо- й телепрограми їхніми мовами; облаштувати музеї історії та культури кримських татарів, греків Приазов'я, болгар Півдня України та ін., забезпечити гідним приміщенням кримсько-татарський національний театр — роботи вистачить для всіх «політичних сил» на ниві мультикультурності. Та й чи в'яжуться з «мультикультурністю» за «європейськими стандартами» — одна україномовна газета в Донецьку (на кілька сот російськомовних), мізерія україномовних телепрограм; параліч українського кіновиробництва; занедбаність українського книжкового ринку і т.д.? Добра буде «мультикультурність» з однією барвою! Все ж таки мультикультурність — це альтернатива культур-імперіалізму, а не його псевдонім, панове!* [9].

Стратегії звертання до емоційно-образної сфери світосприйняття реципієнта актуалізуються в публіцистичних виступах Івана Дзюби в чотирьох тактиках: тактиці самопрезентації адресанта, тактиці вираження авторської оціночності, тактиці інтимізації і тактиці створення образності [24].

Тактика самопрезентації адресанта заснована на положенні про те, що особистість автора має ключове значення в наданні впливу

на адресата. Тактика припускає включення в структуру тексту інформації, що, формуючи образ адресанта, підсилює до нього довіру реципієнта. Так, відповідаючи на «Відкритий лист» 72 київських та харківських інтелектуалів у справі рівноправності двох мов в Україні, а власне — на захист утискуваної російської та її безправних носіїв, Іван Дзюба говорить від першої особи, «від себе»: *Сам я вже давно за-рікся брати участь у дискусіях на мовні теми, бо щоб говорити про долю української мови в Україні, мало вже того брому, вживати який радив В. Винниченко читачам української історії, — тут треба волячої дози неболюючих.*

Мені особисто вистачить того, що я як невинуватий український буржуазний націоналіст усе життя шанував обидві мови й обома непогано (так мені здається) володію — в цьому і є докорінна відмінність націоналіста від радянського й пострадянського інтернаціоналіста. Але тут я не дотримався свого зароку. Бо дуже припали мені до душі дві високогуманні тези авторів листа, серед яких є не чужі мені люди, я хочу публічно з ними солідаризуватися [5]. Мовними маркерами тактики самопрезентації адресанта є особовий займенник першої особи однини в його автосемантичному вживанні, присвійний займенник, модальні дієслова зі значенням бажаності, сумніву, упевненості / непевності тощо.

Ставлення публіциста до дійсності відбите в її експліцитно вираженій оцінці. Це слугує підставою для виокремлення *тактики вираження авторської оціночності*. Зміст тактики полягає в тому, що автор не тільки інформує адресата про визначні події у власному житті, у світі науки чи політики, в громадському житті, але і дає їм експресивну оцінку характеристику. Наведемо як приклад матеріал «Приголомшлива хода демократії»:

Події 23–24 грудня у Верховній Раді чітко змалювали нам наше найближче світле майбутнє. ...2006-й рік. Новообрана, але зі стабільним ядром, Верховна Рада обирає нового, але надійного президента. Опозиція (не то «права», не то «ліва», не то «центристська» — це вже яка карта випаде) — видерла дроти, розбила табло, заблокувала вхід до зали головування. Принципова «більшість» уночі, а може, під ранок, десь на задвірках, а може, і в самому залі методом підняття кожним депутатом руки (інколи й двох) обирає президента держави, і держава далі бадьоро «марширує» в Європу. Обраний таким ефектним способом президент ав-

томатично здобуває незаперечний міжнародний авторитет і цілковиту довіру власного народу, чого так бракувало всім нашим президентам, від Богдана Хмельницького починаючи [14]. Політичне есе автора, як і низка подібних тематичних виступів Івана Дзюби, здатне викликати живий відгук критиків і читачів багато в чому завдяки поданим емоційним оцінкам. Словосполучення *політичне хуліганство, жабомишодраківки у Верховній Раді, державний фокус* та ін. мають сильне експресивне забарвлення, передають почуття нездоланної тривоги і потрясіння і, відповідно, формують оцінку адресатом описуваних подій.

Тактика інтимізації виражається у формі безпосереднього звертання до адресата й ідентифікації з ним автора. Тактика експлікується особовими займенниками *ми й ви*, питально-відповідними комплексами і дієсловами в наказовому способі. У філософському виступі «Притча во язицех, або Культура перед системою «Рада» Іван Дзюба розмірковує над проблемами культури в сучасному світі, «*в світі, де людина загрожена процесами дегуманізації та деморалізації, а суспільство — процесами агресивної глобалістської уніфікації*». За умов нинішньої відкритості всім «*світовим вітрам і пошестям*» вистояти і динамізувати власний розвиток, на думку Івана Дзюби, можуть лише ті суспільства, які мають міцний остов національної культури, що консолідує суспільство, забезпечує імунітет до вірусів, адаптацію до змін і акумуляцію нових світових енергій. Українське суспільство, на жаль, «*не зцементоване, не сконсолідоване національною культурою*». Міркуючи в цьому контексті над вирішальною для майбутньої долі української культури та української нації взагалі проблемою мови, Іван Дзюба дивиться на ситуацію начебто зсередини, подібно тому, як нас поглинає час, і з глибини часу він описує усе, що з нами відбувається: ***Треба нам нарешті усвідомити: русифікація України — всупереч усім нашим гімнам Україні та українській мові й усім ритуалам на їхню честь — не лише триває, а й сягла такої глибини, що загрожує самому існуванню української нації як рівноцінної нації серед націй світу... Очевидно, ми не хочемо такої долі. І мовно-культурну проблему треба розв'язувати... Може, час припинити агресію інтелектуалізованих риторик і звернутися до адекватного бачення реальних проблем, «отруйними випарями» яких нам усім доводиться дихати вже сьогодні?*** [15]. Для публіциста надзвичайно важливо привернути увагу адресата до постульованих ідей не тільки і не стільки логікою міркувань, скільки

впливом на сферу емоцій адресата, не просто даючи раду, а практично наказуючи. Дієслова в наказовому способі змушують адресата прислуховуватися до слів автора, викликають сильну емоційну реакцію, спонукають до здійснення посткомунікативних дій.

Тактика створення образності тексту реалізується шляхом включення в публіцистичні доробки різних образів. До мовних маркерів тактики створення образності уналежнюють, в першу чергу, тропи (метафора, метонімія, порівняння й ін.) [24, 14]. Спільним для всіх тропів є використання непрямих, небуквальних значень для передачі фокусного значення. За визначенням Л. Павлюк, «в основі образотворення полягає така фундаментальна властивість мови, як асиметрія змістового плану й плану форми» [23, 43]. Так, метафора в творчості Івана Дзюби — «не просто оригінальний мовно-виражальний засіб, що орнаментує публіцистичний текст. У його стилі це — метафори-зація як спосіб проникливого, імпульсивного, уявно-асоціативного мислення» [22]. Наведемо приклади використання метафори в публіцистичних виступах Івана Дзюби, поширюваних на сторінках всеукраїнської газети «День»: *Тим часом кримська маріонетка на прізвище Аксьонов, зловживаючи стриманістю української сторони, дедалі нахабнішає й намагається підпорядкувати особисто собі (!) всі структури української центральної влади в Криму, погрожуючи тим, хто не погоджується, суворими карами* [11]; *Це ж треба мати стільки ненависті й політичної сліпоти, а може, просто хамства, щоб називати «фашистами» мільйони людей, які не хочуть, щоб ними керували, озброївшись беркутівськими щитами й закривши обличчя беркутівськими масками* [12].

Метонімічний перенос, виявлений нами в публіцистичних виступах Івана Дзюби, може бути репрезентований такими прикладами: *Актом громадянської мужності став вірш Євтушенка «Бабий Яр», що був першим публічним голосом протесту проти замовчування в СРСР трагедії євреїв і фактичного заохочування антисемітизму* [10]; *Для чого ж тоді тримати в тюрмі до вироку й виснажувати нескінченними допитами і судовими засіданнями — не якогось серійного вбивцю, не рецидивіста, не відомого корупціонера, а людину, за яку віддала голоси майже половина виборців України?* [8].

Досить активно публіцистичний дискурс Івана Дзюби послуговується іронією. Іронія, за визначенням О. Тимофеевої, «є популярним засобом вираження суб'єктивного ставлення мовця до предмета

обговорення», є засобом вираження особистісної оцінки автора завдяки експресивності та емоційно-оцінній функції. Іронія у публіцистичному тексті слугує втіленню загальної мети повідомлення — «здійсненню впливу на свідомість читача у формуванні його думки з приводу певних подій чи явищ, а також переконанню у правильності думки автора» [26].

О. Тимофеева акцентує: «Комунікативна мета створення комічного ефекту за допомогою використання іронії реалізується завдяки асиметричності між неемоційною формою та емоційним змістом. Загалом іронія в публіцистичному тексті слугує засобом критики та має негативне імпліцитне значення» [26]. На мовному рівні це виражається у вживанні стилістично нейтрального виразу, наповненого експресивним значенням. М. Степко зазначає, що сама по собі іронія не має дискредитуючого характеру, проте у контексті газетної публікації, написаної в критичному стилі, вона слугує засобом зображення негативного мовного портрета опонента, або способом висміювання певних соціальних вад та проблем [25]. Про іронічність публіцистичного доробку «*Відкрита репліка на «Відкритий лист»*» свідчить, перш за все, невідповідність буквального змісту конкретного висловлювання загальній ідеї тексту та загальноприйнятим уявленням і стереотипам, на що натякає Іван Дзюба у постскрипті до виступу: *Р. С. Ой, леле! Захоплений гуманістичним пафосом «Відкритого листа», я все переплутав. Насправді там написано: «...ставлення до російської мови в Україні — своєрідний «лакмусовий папірець»... Ну то що ж — і це правда. І з цим згоден* [5]. Основними засобами створення іронії в публіцистичному виступі «*Відкрита репліка на «Відкритий лист»*» є засоби лексичного рівня. Найчастіше іронічний ефект створюється за рахунок використання мовних кліше. Серед стилістичних засобів створення іронії найбільш поширеним є вживання порівнянь та метафор, виявленими синтаксичними стилістичними засобами є парцеляція та риторичне питання: *Теза перша. «Рівність можливостей носіїв російської й української мов в Україні ми вважаємо однією з необхідних умов становлення України як цивілізованої демократичної держави». Дорогі друзі-підписанти! Коли б ви знали, як я з вами згоден! І як я щодня змушений думати про це, шукаючи на 26-ти телеканалах якусь українську програму (крім новин та інтерв'ю з депутатами), шукаючи українську книжку в системі книгарень «Буква», шукаючи оголошень про гастро-*

лі якогось українського мистецького колективу чи окремого виконавця — на рясних рекламних щитах із іншими гастролерами, і т. д. і т. п. У самісіньке «сонячне сплетіння» проблеми. Рівність можливостей! Ви вцілили. І вже зовсім, геть до сліз, розчулила мене друга ваша теза: «На наше переконання, на сьогодні ставлення до проблеми української мови в Україні — своєрідний «лакмусовий папірець», що виявляє наявність чи відсутність живого морального почуття, вірності духовним традиціям справжньої інтелігенції». Свята правда! Нарешті ми почули те, чого чекали півстоліття! Мій уклін представникам справжньої інтелігенції!

Отже, Іван Дзюба вдається до іронічного зображення ситуації «рівноправності двох мов (чомусь тільки їх) в Україні, а власне — на захист утискуваної російської та її безправних носіїв» з метою вираження власного ставлення до проблем, причому іронія залучає емоції як того, хто висловлюється, так і того, хто сприймає публіцистичний виступ. На думку О. Федоренко, важливим фактором ефективного використання іронії в сучасній українській пресі є можливість завуалювати думку, зовні не конфліктуючи ні з традицією, ні з законом. Абсурдні ситуації, які людина переживає постійно, привертають увагу знову й знову, примушуючи шукати спосіб виходу з них [27].

Замість прямих номінацій у публіцистичному дискурсі Іван Дзюба звертається до парафразу — описовий зворот, створений за принципом деталізації значень. На думку Л. Павлюк, «вживання парафразів має зрозумілу технічну причину — вони сприяють розвитку синонімічних рядів і урізноманітненню дискурсних ізотопій» [23, 49]. Парафрази виробляють рефлекс упізнавання цілого через характерну деталь, водночас оживляючи й полегшуючи сприймання: *Сприйняття його загострюється тим, що настає **Millenium**, зміна тисячоліття (цим датується початок «Записок...»), а це неминуче породжує своєрідну містику тривоги і сподівань глобального масштабу* [17]; *А тим часом і справді «кожного 9 березня» хоч і немає того «загальнонаціонального напруження», яке так стривожило Лесю Ганжу і тверезий «День», — але справді в усій Україні, далеко від столиці й уряду, йдуть до **Кобзаря** люди, ніким не примушовані й не кликані* [4].

Отже, для публікацій Івана Дзюби на актуальні теми сьогодення, зокрема проблеми розвитку культури, мистецтва, функціонування української мови, ставлення до історичної спадщини, характерний глибокий скрупульозний аналіз, енциклопедична обізнаність. Автор

визначає причини проблем, відчуває ледь помітні тенденції їхнього розвитку, чітко проводить основоположну думку, з якою звертається до читача. Публіцистична спадщина знакового діяча українського національного відродження другої половини ХХ століття — глибока, узагальнена і водночас реальна програма дій для розбудови української демократичної держави. Увиражений стилістичними мовними засобами публіцистичний текст Івана Дзюби здатний різнобічно впливати на реципієнтів — актуалізуючи чи повідомляючи нову інформацію і переконуючи адресатів у правильності авторських світоглядних позицій.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. *Вартанов Г. І.* Засоби масової інформації. Короткий словник термінів і понять / Вартанов Г. І. ; за ред. проф. А. А. Чічановського. — К. : Грамота, 2005. — 64 с.
2. Газета «День»: офіційний сайт [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.day.kiev.ua>
3. *Гевків Г.* Публіцистика і поетика: вивчення підстав взаємодії / Галина Гевків // Вісник Львівського університету. Серія журналістика. — 2009. — Вип. 32. — С. 95–105.
4. *Дзюба І.* Алергія на Шевченка : Про деякі «резонансні» курйози поетової річниці / Іван Дзюба // День. — 2000. — № 54. — С. 7.
5. *Дзюба І.* Відкрита репліка на «Відкритий лист» / Іван Дзюба // День. — 2005. — № 18. — С. 4.
6. *Дзюба І.* Володіти можна своїм, любити можна інше («Яку Росію ми любимо» та «Яку Україну ми любимо») / Іван Дзюба // День. — 2010. — № 40–43. — С. 15.
7. *Дзюба І.* Глобалізація й майбутнє культури / Іван Дзюба // День. — 2006. — № 112. — С. 12.
8. *Дзюба І.* Жорстокість помножена на фарисейство / Іван Дзюба // День. — 2011. — № 184. — С. 2.
9. *Дзюба І.* «З ким ви, майстри культури?» Суб'єктивні нотатки з приводу чергової кампанії колективних звернень «творчої інтелігенції» до «політичних сил» / Іван Дзюба // День. — 2007. — № 151. — С. 6.
10. *Дзюба І.* Завжди в пошуку: Євгеній Євтушенко / Іван Дзюба // День. — 2012. — № 122. — С. 10.
11. *Дзюба І.* Кремль без «розпізнавальних знаків». І без честі й совісті / Іван Дзюба // День. — 2014. — № 41. — С. 9.
12. *Дзюба І.* Нас знову «освобождають» / Іван Дзюба // День. — 2014. — № 23. — С. 5.

13. *Дзюба І.* Пишеться «велика книга нашого народу»... Роздуми про творчий шлях Ліни Костенко / Іван Дзюба // *День*. — 2010. — № 48. — С. 15.
14. *Дзюба І.* Приголомшлива хода демократії / Іван Дзюба // *День*. — 2003. — № 123. — С. 4.
15. *Дзюба І.* Притча во язицех, або Культура перед системою «Рада» / Іван Дзюба // *День*. — 2002. — № 237. — С. 12.
16. *Дзюба І.* Родоначальник нової вірменської літератури. До 200-річчя від дня народження Хачатура Абовяна / Іван Дзюба // *День*. — 2005. — № 99. — С. 7.
17. *Дзюба І.* «Самашедчість» як спротив абсурду / Іван Дзюба // *День*. — 2010. — № 241. — С. 13.
18. *Дзюба І.* Стихія для окупанта: Не прогав «дня ікс»! Або Депутатська «поножовщина» як апофеоз української демократії / Іван Дзюба // *День*. — 2007. — № 74. — С. 10.
19. *Дзюба І.* Якби ми гідно реагували на вияви дикості у власному середовищі, ми б мали моральне право висувати претензії щодо чужої дикості / Іван Дзюба // *День*. — 2008. — № 58. — С. 11.
20. *Залізник Ю. Б.* Етичний інтелектуалізм у публіцистиці Івана Дзюби і Вацлава Гавела : автореф. дис. ... канд. філол. наук / Юрій Залізник. — К., 2007. — 24 с.
21. *Здоровега В. Й.* Теорія і методика журналістської творчості : навч. посіб. / Здоровега В. Й. — Л. : ПАІС, 2000. — 180 с.
22. *Мелентьєва В. Ю.* Дослідження мовотворчості Івана Драча у філологічній науці [Електронний ресурс] / Мелентьєва В. Ю. — Режим доступу : <http://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/123456789/3375/1/Melentieva.pdf>
23. *Павлюк Л.* Риторика, ідеологія, персуазивна комунікація / Павлюк Л. — Л. : ПАІС, 2007. — 168 с.
24. *Славянская Н. В.* Реализация функции воздействия в тексте эссе : автореф. дис. ... канд. филол. наук / Славянская Н. В. — СПб., 2009. — 24 с.
25. *Степко М. Л.* Лексические приемы манипулирования в жанре комментария публицистического дискурса / М. Л. Степко // Проблемы прикладной лингвистики : сборник статей Международной научно-методической конференции. — Пенза, 2007. — С. 234–240.
26. *Тимофеева О. В.* Засоби створення іронії в публіцистичному тексті [Електронний ресурс] / Тимофеева О. В. — Режим доступу : http://www.rusnauka.com/14_ENXXI_2012/Philologia/3_110220.doc.htm
27. *Федоренко О.* Емотивно-оцінні демінутиви як засіб вираження іронії у газетних текстах [Електронний ресурс] / Федоренко О. — Режим доступу : <http://journalib.univ.kiev.ua/index.php?act=article&article=1943>